

מבט על, גיליון 379, 25 באוקטובר 2012

שיחות ישירות בין איראן וארצות הברית על תכנית הגרעין האיראנית – לא בהכרח התפתחות שלילית

עמוס ידלין
אבנר גולוב

לפי ידיעה שהתפרסמה ב-"ניו-יורק טיימס", איראן הסכימה לפתוח בשיחות ישירות עם הממשל האמריקני על תכנית הגרעין שלה, לאחר הבחירות בארצות הברית, בחודש הבא. למרות שידיעה זו הוכחשה על-ידי דובר הבית הלבן וגם על-ידי שר החוץ האיראני, הבהיר הדובר כי ממשל אובמה פתוח לקיים שיחות ישירות עם איראן על תכנית הגרעין הצבאית שלה ולא נופתע אם לאחר הבחירות מהלך מסוג זה יצא לפועל. בתגובה, פרסמו אישים מובילים במכוני המחקר בארצות הברית קריאה למשא ומתן ישיר בין ארצות הברית ואיראן. התגובות השליליות מישראל לידיעה זו לא איחרו לבוא, לרבות התנגדותם של ראש הממשלה ושר החוץ. מאמר זה מבקש להצביע על כך שמשא ומתן ישיר בין איראן לארצות הברית איננו בהכרח התפתחות שלילית וגלומות בו הזדמנויות לישראל, בין אם בסופו של תהליך השיחות תצלחנה או תכשלנה.

נכונות האיראנים למשא ומתן ישיר מול ארצות הברית מצביעה על שתי מגמות שראוי לשים לב אליהן:

יעילות הסנקציות – אם הפרסום יתברר כנכון, הרי שמדובר בתפנית במדיניות האיראנית. עד לאחרונה טהראן סירבה למשא ומתן בילטרלי עם הממשל האמריקני בעניין תכנית הגרעין הצבאית שלה, חרף הלחץ המדיני, הצבאי והכלכלי שהופעל עליה. נסיגה כזו של ההנהגה האיראנית מהצהרותיה מהווה סימן לכך שהלחץ מתחיל לתת אותותיו ולהביא לשינוי אמיתי במדיניות האיראנית. כמובן ששינוי זה איננו מספיק, אך הוא מצביע על תפנית בתחושת הביטחון שאיראן הקרינה עד כה, ומעודד את חיזוק הסנקציות.

הוצאת מוסקבה ובייג'ין מהמשא ומתן – עד כה העדיפה איראן לקיים את השיחות עם המערב במסגרת פורום מדינות ה-P5+1 (חמש החברות הקבועות במועצת הביטחון וגרמניה), מכיוון שסמכה על כך שרוסיה וסין, המהוות מכשול מרכזי בניסיונות האמריקניים לפעול נגד איראן במסגרת בינלאומית רחבה, יפעלו לטובתה ויחלישו את המערב. אם איראן אכן תבחר לפנות לשיחות ישירות עם וושינגטון יהיה בכך ביטוי של אכזבה מהתנהלותן של רוסיה וסין וחדשנות כלפי מדינותן.

המשא ומתן העתידי, אם יצא לפועל, מזמן התפתחויות אפשריות – שתיים חיוביות ואחת בעייתית.

התפתחות חיובית ראשונה: סיכוי להגעה ל"הסכם קביל", שהוא כשלעצמו עדיף על שתי חלופות הקיצון – "פצצה או הפצצה". השינויים שתוארו לעיל מצביעים על כך, שהחלופה של הסכם באמצעות משא ומתן רלוונטית יותר מאשר בעבר ומהווה "חלופה שלישית" לאלטרנטיבות שהוצגו בתקופה האחרונה – פצצה איראנית או הפצצה באיראן. אך חלופה זו תהיה טובה יותר משתי החלופות הקודמות רק אם היא תניב "הסכם קביל" אשר ישמר את טהראן במרחק של שנתיים לפחות מנשק גרעיני. לשם השגת "הסכם קביל" נדרשים שלושה תנאים: א. הוצאת רוב החומר המועשר מחוץ לשטחה של איראן; ב. סגירת אתר ההעשרה בפארדו ו-ג. פיקוח בינלאומי יעיל, לפחות כפי שנדרש ב"פרוטוקול הנוסף". חשוב לציין, בהמשך לנאום ראש הממשלה באו"ם, שהתמקד בסוגיית רמת ההעשרה ל-20%, כי הסכם אשר יתמקד רק בסוגיה זו יהווה "הסכם רע",

אם יאפשר לאיראן לשמר את יכולת ההעשרה שלה ואת תוצריה העתידיים בשטחה. הסכם כזה, גם אם יוצג כהסכם טוב, יאפשר לאיראן לפרוץ לפצצה ולפתח בזמן קצר, לפני שהמערב יוכל לפעול לעצירתה.

התפתחות חיובית שנייה – כישלון במשא ומתן יחזק את הלגיטימציה לתקיפה – אם המשא ומתן הישיר בין טהראן לושינגטון אכן ייפתח, ויסיים בכישלון, יתחזק הטיעון, כי כל החלופות נכשלו, למעט זו הצבאית, ולכן יש לעצור את תכנית הגרעין האיראנית באמצעים צבאיים. מסיבה זו, על הנושאים ונותנים לתחום את השיחות בהיבטי זמן ותוכן, כדי להצביע על התקדמות משמעותית, או לחילופין, על כישלון, פעולה אשר הממשל האמריקני נמנע מלעשותה עד כה. אם השיחות תכשלנה באופן רשמי, כל פעולה צבאית עתידית נגד איראן תזכה ללגיטימציה בינלאומית, פנים-ישראלית ופנים-אמריקנית יותר רחבה. רכיב הלגיטימציה הבינלאומית הינו אקוטי: כל מי שיתקוף באיראן יזדקק לתמיכה בינלאומית, כדי לשמר את הישגי התקיפה לאורך זמן, ולמנוע ממנה מלפתח נשק גרעיני גם בעשור שלאחר התקיפה.

התפתחות השלילית הפוטנציאלית במהלך של משא ומתן ישיר בין ארצות הברית לאיראן, מעבר ל"הסכם רע" שתואר לעיל, הוא משא ומתן שישחק לידי האיראנים ושבאמצעותו, תוך כדי התנהלות, יקנו זמן נוסף להעשרה והתמגנות של תשתיות הגרעין שלהם. לכן מצופה שהנושאים ונותנים מהצד האמריקאי יהיו מודעים לטכניקות העמדת הפנים ומשיכת הזמן של האיראנים, וינקטו באסטרטגיה של TAKE IT OR LEAVE IT, או לכל הפחות ידרשו הקפאת תכנית הגרעין הצבאית כל עוד מתקיים משא-ומתן.

חשוב להדגיש שאסטרטגיות הפעולה מול איראן: המשא ומתן, הסנקציות והתקיפה, אינן חלופיות אלא מצטברות ומשרתות זו את זו. למרות ההזדמנות שתיווצר למשא-ומתן כן על-מנת להשיג "הסכם קביל", ודווקא לאורה, על מדינות המערב לא להרפות מן הסנקציות ולהחזיק באופציה צבאית אמינה. התפתחויות העבר במשבר הגרעין האיראני בכל הקשור להתנהלות איראן מול המערב, המחישו שרק כאשר המשטר בטהראן חש באיום רציני הוא משנה את מדיניותו.

לסיכום, אל לה לישראל לפסול מהלך שבו לאחר הבחירות בארצות הברית תחלנה שיחות ישירות בין טהראן לושינגטון על תכנית הגרעין הצבאית האיראנית. תפנית זו טומנת בחובה הזדמנויות למערב בכלל, ולישראל במסגרתו, לחלופה טובה מתקיפה באיראן או מהשלמה עם פצצה איראנית. היא גם תאפשר להרחיב את הלגיטימציה לפעולה צבאית נגד תכנית הגרעין של איראן, אם השיחות תכשלנה. על מקבלי ההחלטות העוסקים בסוגיה להימנע מדחיית אופציה זאת על הסף, לעמוד על המשמר שלא יושג "הסכם רע" ושהמשא ומתן יתנהל תוך פיקוח ובקרה על המתרחש מאחורי הקלעים, ולייצר סינרגיה בין האסטרטגיות המשלימות על-מנת להפעיל את מרב הלחץ על טהראן.